

Aparát celostní filologie

soustavný teoreticko-metodologický kurs

přednáší Tomáš Hoskovec

école doctorale du Cercle linguistique de Prague
doktorská škola Pražského lingvistického kroužku

2021/2022

Jazyk, předmět lingvistiky a medium veškeré filologie, není autonomní objekt, k němuž by šlo volně přistupovat z té či oné strany; jazyk je výkladový konstrukt, jímž objasňujeme řečovou komunikaci. Kurs vyloží, co je skutečná empirická danost veškeré filologie, jakou roli přitom hraje text, mluvený i psaný, a že jazyk co výkladový konstrukt je nutně dvojediný: vystupuje zároveň jako abstraktní systém i jako sociální instituce. V obojím pojetí jsou jazykové jednotky bifaciální znaky saussurovské povahy, s nimiž je nutné manipulovat podle specifických zásad. Když se člověk oprostí od jistých návyků až zlovyků, je to velmi přirozené a překvapivě účinné. Kurs postupně vyloží:

- co je konkrétní text a čím lze jeho konkrétnost uchopit;
- že jazykové útvary se nikdy neskládají, vždy pouze rozkládají shora dolů, od celku k částem, a co z toho plyne pro popis jazyka;
- jak složitý je vztah dvojí matérie jazyka, zvuku a písma;
- co je bifaciální saussurovský znak v jazyce a co bifaciální saussurovský znak mimo jazyk;
- že všechny struktury saussurovských znaků jsou vposledku sociální normy;
- co při znakovém pojetí jazyka znamená lexikon a gramatika;
- co jsou gramatické kategorie a jaký mají vztah k větnému významu;
- co při znakovém pojetí jazyka vůbec znamená význam lexikální;
- jak se konfiguracemi sémat modeluje smysl konkrétního textu;
- že nikdy nežijeme pouze v jednom, vždy naopak v mnoha jazycích, nikdy však ve všech zároveň;
- co z předešlého vyplývá pro vývoj jazyka a pro jeho vědomou reflexi, co v posledku jsou racionálně odůvodnitelné obory, oblasti a specializace jazykozpytu;
- že literatúra je svrchovaně lingvistická záležitost a mimo lingvistiku se vůbec nedá zkoumat. Přednášející bude posluchačům kursu průběžně dávat k dispozici své autorské texty; na jaře 2022 vyjde komentovaný výběr jeho textů knižně.

Kurs je rozložen do celého roku 2021/2022 a bude mít dva běhy, podzimní a jarní, s frekvencí jednou za dva týdny, vždy ve středu 17h00 – 18h30, jmenovitě

2021: 13.10., 03.11., 10.11., 25.11., 08.12.

2022: 02.03., 16.03., 30.03., 08.04., 13.04., 27.04., 11.05.

Termín 03.11. vybočuje z pravidelné řady proto, že je náhradou za 27.10., kdy přednášející učit nemůže.

Koná se v hlavní budově filosofické fakulty, Palachovo náměstí 2, č. 308A.

Kurs je přístupný každému, kdo se o probírané otázky zajímá, není nutné být doktorandem ba ani studentem: jediné důležité je odhodlání soustavně pracovat podle explicitní metody.